

Видається за підтримки Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Бех Іван Дмитрович, доктор психол. наук, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України.

Беленька Ганна Володимирівна, доктор пед. наук, професор, Педагогічний інститут КУ ім. Бориса Грінченка.

Богуш Алла Михайлівна, доктор пед. наук, дійсний член НАПН України, Південноукраїнський НПУ ім. К. Д. Ушинського.

Гавриш Наталія Василівна, доктор пед. наук, професор, ДВНЗ "ПХДПУ імені Григорія Сковороди".

Єфименко Микола Миколайович, доктор пед. наук, професор, Бердянський ДПУ.

Кононко Олена Леонтівна, доктор психол. наук, професор, НДУ ім. Миколи Гоголя.

Крутий Катерина Леонідівна, доктор пед. наук, професор, Вінницький ДПУ ім. М. Коцюбинського.

Меленець Людмила Іванівна, канд. пед. наук, ІПО КУ ім. Бориса Грінченка

Низковська Олена Вікторівна, наук. співроб., ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти" МОН України.

Піроженко Тамара Олександрівна, доктор психол. наук, Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України.

Рібцун Юлія Валентинівна, канд. пед. наук, ст. наук. співроб., Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України.

Смольникова Галина Валентинівна, канд. психол. наук, ІПО КУ ім. Бориса Грінченка.

Сухомлинська Ольга Василівна, доктор пед. наук, дійсний член НАПН України.

Тарасенко Галина Сергіївна, доктор пед. наук, професор, Вінницька академія неперервної освіти.

У ФОКУСІ ВИПУСКУ:

ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Цього року дошкільна освіта перебуватиме в центрі суспільної уваги. Серед запланованих кроків: упродовження нової редакції Базового компонента дошкільної освіти, затвердження Концепції розвитку дошкільної освіти, професійного стандарту вихователя, змін до Закону України "Про дошкільну освіту". Планується також масштабне дослідження якості освітнього процесу в дошкільних закладах.

У першому випуску року ми зібрали матеріали різних державних установ, до завдань яких належить забезпечення якості дошкільної освіти, та кращі розробки практиків.

Для керівників:

- Аналіз розвитку дошкільної освіти: виклики, здобутки та перспективи.
- Підтримка працівників дошкільця на державному рівні: результати дослідження.
- Поради щодо налагодження внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО.
- Огляд оновлених комплексних освітніх програм "Дитина" та "Стежинки у Всесвіт".

Для практиків:

- Робота над казкою "Кривенька качечка".
- Цикл ранкових зустрічей у лютому.
- Римовані таблиці для автоматизації звуків.
- Зимово прогулянка.
- Весняне музичне свято.

ТВОРИМО ЯКІСНУ ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ РАЗОМ!

ФОТОКОНКУРС "НАШІ ДІТИ"

На 1-й с. обкладинки: фото надіслала Тетяна Павлюченко, ЗДО № 2 "Ясочка", м. Суми

Індекси для передплати НА ПОШТІ: "ДВ" – 74140, "ДВ" з додатками – 95989

ВИГІДНА ПЕРЕДПЛАТА НА САЙТІ JMIL.COM.UA

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів і батьків

№1 (953), січень 2021

Виходить з 1911/1931 року

Видавець **Ніна Андрусич**

Головна редакторка **Юлія Журлакова**

Редакторки: **Ольга Мельник, Тетяна Небесна**

Коректорка **Ніна Любаченко**

Комп'ютерна верстка **Володимира Васильєв**

Свідоцтво про державну реєстрацію засобу масової інформації: серія KB № 6919 від 31.01.2003.

Віддруковано у друкарні ТОВ "Паперовий Змій-Опт", 01023, м. Київ, вул. Л. Первомайського, 6.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2302 від 04.10.2005.

Підписано до друку 15.01.2021. Формат 60x84 1/8.

Папір крейдований. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 4,64.

У виданні використано ілюстрації з freeipik.com

Відповідальність за зміст рекламних матеріалів несе рекламодавець

Адреса редакції:

04053, Київ-53, а/с 36.

E-mail: dv@dvsvit.com.ua

Тел.: (044) 486-11-19,

(096) 548-62-26,

(099) 376-35-36

© Видавництво "Світлич", 2021

Забороняється копіювання або інше відтворення матеріалів журналу

Зміст

Офіційний відріл

- 3** Світлана НЕРЯНОВА,
Олена ШВАЧОВА
**Досягнення та перспективи
розвитку дошкільної освіти**

- 7** Наталія СОФІЙ
**Якість дошкільної освіти:
кадрове питання**
Про що говорять дослідження

- 10** Валентина БОБИР
**Внутрішня система забезпечення
якості освіти в ЗДО**
Практичні поради керівнику

- 14** Ганна БЕЛЕНЬКА,
Олена ПОЛОВІНА,
Інна КОНДРАТЕЦЬ
**Програма “Дитина”: нові підходи
й змістові акценти в дошкільній освіті**

- 18** Катерина КРУТІЙ
**Комплексна освітня програма
“Стежинки у Всесвіт”**

Педагогічна лабораторія

- 22** Катерина САВЧЕНКО,
Людмила ПУШКАРЕНКО
Теплі ранки у дружньому колі
Ранкові зустрічі в лютому
для дітей старшої групи

Художня література

- 27** Ірина ПАРАХОНЬКО
Казка в гості завітала, діток розуму навчала
Робота над змістом української
народної казки “Кривенька качечка”
з дітьми старшої групи

Логопедія

- 30** Тетяна ПЕТРОВА
Римовані таблиці
Дидактичний посібник для автоматизації звуків

Природа

- 32** Оксана ХАЛАІМ
**Поспішай у двір гуляти —
весело зі снігом грати!**
Прогулянка для дітей середньої групи

Посібник

- 35** Ірина СЕЛЮК,
Катерина ГОЛОСІЄНКО
**У кожній грані – відкриття
й ключ до цікавого життя!**
Розвивальний посібник
для дітей усіх вікових груп

Свята і розваги

- 36** Світлана ДЕРДА,
Ірина ДУБРОВІНА
Назустріч весні
Музичне свято для дітей старшої групи

Новий конкурс!

- 3** **Універсальний дидактичний посібник**
обкл.

— До публікації можна **завантажити додаткові матеріали** на сайті **dv.in.ua**

У січні в додатках до журналу “Дошкільне виховання”

СНІГОВІЙ —
тема журналу “Джміль” № 1
jmil.com.ua/2021-1

Додатки можна передплатити на сайті jmil.com.ua
або через Укрпошту разом з “ДВ” (індекс комплекту — 95989)
чи окремо (“Палітра педагога” — 40296, “Джміль” — 40295)

МАТЕМАТИЧНА МОЗАІКА —
тема журналу “Палітра педагога” № 1
dv.in.ua/pp2021-1

Програма “Дитина”: нові підходи й змістові акценти в дошкільній освіті

Ганна БЄЛЕНЬКА,

*д-р пед. наук, професор, завідувачка
кафедри дошкільної освіти;*

Олена ПОЛОВІНА,

канд. пед. наук, доцентка;

Інна КОНДРАТЕЦЬ,

*канд. пед. наук, старша викладачка,
кафедра дошкільної освіти,
Педагогічний інститут Київського
університету імені Бориса Грінченка*

Стрімкі зміни в житті вимагають перегляду та оновлення всієї освітньої сфери, і на-самперед дошкільної її ланки. І відповіддю на цей запит сучасності є оновлена програма “Дитина”, яку нині презентують авторитетні науковці. У статті розкрито визначальні чинники змін та основні новації у змісті й структурі програми.

ЧИТАЙТЕ У СТАТТІ

- ✓ Які особливості дітей покоління “альфа”, і на яких принципах має базуватися їхня освіта.
- ✓ Як нова програма розв’язує завдання збереження самоцінності дошкільного дитинства і водночас забезпечує наступність освіти з “Новою українською школою”.
- ✓ Розділи програми, що зазнали найбільших змін.
- ✓ “Родзинки” варіативної частини програми.

Сучасне суспільне дошкільне виховання є первинним, а отже, базовим складником системи безперервної освіти в Україні, яка характеризується динамічними процесами кількісних і якісних перетворень. Відбулася глибока трансформація поглядів на роль освіти в соціумі, її види, зміст і форми організації, ставлення до дошкільного періоду життя та навчання дітей. Ці зміни відображено у змісті й структурі оновленої освітньої програми “Дитина”.

НА КОГО ОРІЄНТОВАНА ПРОГРАМА “ДИТИНА”?

На дітей покоління “альфа”. Це діти цифрової ери, що народилися орієнтовно починаючи з 2010 року і вирізняються інтелектуальною та емоційною своєрідністю. Світ їхніх цінностей значною

мірою визначає онлайн-соціалізація, тож те, що ми називаємо викликами сучасності, є для них звичними умовами буття. Там, де люди старшого покоління можуть впадати в паніку, вони спокійно крокують уперед.

Багато завдань, які раніше успішно використовували для тестування учнів молодшого шкільного віку, нині завиграшки виконують діти трьох-чотирьох років.

Якщо раніше в дітей був добре розвинений рефлекс наслідування і вони намагалися повторювати дії за дорослими, то в сучасних малят переважає “рефлекс свободи” – вони самі вибудовують стратегію своєї поведінки.

Ці діти наполегливі й вимогливі, мають завищену самооцінку, вони не терплять насильства, “не чують” вказівок і наказів дорослих. У них власна філософія життя. Програма “Дитина” створена для цих дітей, оскільки орієнтована на особливості їхнього розвитку і світосприйняття.

ОСНОВНІ АКЦЕНТИ ОНОВЛЕННЯ

Пропонуючи педагогічній і батьківській спільнотам оновлену програму розвитку дітей від двох до семи років “Дитина”, авторський колектив акцентує увагу на тих чинниках, що обумовили необхідність її оновлення. Насамперед це:

- ♦ інтенсифікація інтелектуального розвитку дітей як відповідь на виклики, обумовлені

бурхливим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій;

- ♦ домінування в ціннісних орієнтаціях тенденцій прагматизму над загальною, етичною та естетичною культурою;
- ♦ особливості сучасного покоління дітей: посилені потяг до свободи, самостійності й незалежності; емоційна вразливість; суміщення реального й віртуального світів і власних можливостей;
- ♦ посилення в різних сферах суспільного буття кризових явищ, що впливають на формування ціннісних орієнтирів дітей;
- ♦ необхідність збереження самоцінності дошкільного дитинства й одночасного задоволення запиту суспільства стосовно відповідності дошкільної освіти принципам “Нової української школи” та вимог батьків щодо підготовки дітей до школи.

Оновлена програма декларує зміну наявних шаблонів, патернів і установок щодо меншовартісності дошкільної освіти та перетворення її на ефективний осередок модеративно-фасилітаційної допомоги дітям, батькам і педагогам. З огляду на це авторами зроблено акценти на:

- ♦ створення в закладі дошкільної освіти позитивного, динамічного освітньо-ігрового простору, що активізує творчий потенціал дітей;
- ♦ взаємодію суспільного і родинного виховання;
- ♦ “реанімацію” та збагачення ігрової діяльності в освітньому процесі;
- ♦ розвиток емоційної сфери та мистецької рефлексії дітей;
- ♦ посилення естетико-етичного складника у змісті всіх розділів;
- ♦ підтримку ініціативи дітей та надання їм свободи для творчого самовираження під час самостійної художньої діяльності.

НОВАЦІЇ В ІНВАРІАНТНІЙ ЧАСТИНІ ПРОГРАМИ

Найбільших змін зазнали розділи “Родини вихованців і дитячий садок: єдність мети, варіативність засобів” та “Дитина у світі мистецтва”.

Розділ “Родини вихованців і дитячий садок: єдність мети, варіативність засобів”

Взаємодія з батьками — напрям діяльності закладу дошкільної освіти, який був і залишається одним із найважливіших і стратегічних. Залучити батьків як партнерів до справи виховання, розвитку й навчання дітей означає забезпечити ефективний процес самопізнання і самоствердження малят, реалізації їхнього творчого особистісного

потенціалу в життєвій перспективі. У програмі визначено мету — побудувати партнерську взаємодію з родинами на засадах особистісно орієнтованого, гуманістичного, культурологічного й аксіологічного підходів.

Чітко визначено зміст понять “взаємодія” і “партнерство”.

Взаємодія – спільна діяльність кількох суб’єктів, за якої результат дії кожного з них впливає на дії інших, що змінює загальну динаміку.

Партнерство – спільна діяльність, яка ґрунтується на рівних правах та обов’язках і спрямована на досягнення єдиної мети.

Чи не вперше в історії освітніх програм чітко окреслено **функції кожної групи партнерів**.

Родина:

- ♦ дає дитині відчуття причетності та захищеності, первинні уявлення і знання про себе, сім’ю, оточення;
- ♦ відіграє пріоритетну роль у формуванні в дитини базових цінностей;
- ♦ є осередком соціалізації дитини, оскільки створює умови для формування навичок самостійності (самообслуговування) і готовності брати на себе відповідальність.

Педагоги:

- ♦ розширюють межі соціального досвіду дітей за рахунок умов, створених у закладі дошкільної освіти, удосконалюють їхні вміння та навички спілкування з дорослими й однолітками;
- ♦ за рахунок фахової освіти розширюють вектори розвитку почуттєвої та рефлексійної культури, формують здатність до емпатії;
- ♦ працюють над розвитком психічних процесів дитини (мислення, мовлення, уяви, пам’яті, уваги).

Взаємодію закладу дошкільної освіти і батьків можна вважати результативною за умови наявності єдиного розуміння вікових і психологічних особливостей, індивідуальності дитини; збалансованого виконання кожним своїх обов’язків; гармонії виховних впливів, єдності у виборі й дотриманні базових цінностей; позитивної динаміки в розвитку дитини та розкритті її творчого потенціалу.

Розділ “Дитина у світі мистецтва”

Зміст образотворчої діяльності пропонувано реалізовувати на основі *технології образотворення*, тобто створення образів об’єктів і явищ довкілля за допомогою різноманітних засобів художньої діяльності.

Із цим пов'язано оновлення освітніх завдань і змісту діяльності в підрозділі **“Художньо-продуктивне образотворення”**: малювання — *free painting* (англ. “вільне малювання”), аплікація — конструктивне образотворення, ліплення — пластичне образотворення.

У підрозділі **“Комунікація через мистецтво”** увагу сфокусовано на художньо-педагогічному спілкуванні з дітьми за змістом творів українських і зарубіжних сучасних та класичних художників, а також митців з обмеженими можливостями.

Варто наголосити: технологія образотворення — альтернативний шлях залучення дитини до світу мистецтва, який акцентує увагу на створенні умов для розвитку здібностей особистості, формуванні здатності до самовираження в мистецькій діяльності, пріоритеті розвитку почуттєвої сфери.

Технологія образотворення створює умови для емоційного занурення в середовище, насичене різноманітними матеріалами для творчості, які дитина вибирає за власним бажанням.

З метою підтримання унікальності й самобутності малят, сприяння їхньому самовираженню пропонуємо практикам **відмовитися від надання готових зразків** для малювання, аплікації та ліплення. Натомість варто активізувати спогади дітей, їхні враження від спостережень у природному й соціальному довіллі, які вони зафіксували у своїх творчих роботах.

Для забезпечення ситуації успіху, у якій діти відчують задоволення й значущість своєї роботи; бажано вправляти їх у **різних прийомах**

мистецької діяльності: пошуку різноманітних інструментів для отримання зображення (експериментування з фарбами, відбитками долоньок, пальчиків, ніжок, різних предметів), звуку (порівняння звучання різних предметів і музичних інструментів; вправлення в грі на дитячих музичних інструментах), реалізації сценічного образу (робота з мімікою, пластикою, голосом; опанування прийомів ляльководіння тощо).

У підрозділі **“Музика”** оновлено репертуар; винесено окремо такий структурний елемент як **“Гра на дитячих музичних інструментах”** — передбачається, що цей вид діяльності мають реалізовувати не лише музичні керівники, а й вихователі.

У підрозділі **“Театральне образотворення”** уперше на допомогу практикам виокремлено такі напрями організації театралізованої діяльності як **глядацька та виконавська культура**, подано **алгоритм залучення дітей до мистецтва театру** (створення особливої атмосфери, яка забезпечує емоційний відгук; ознайомлення з театральними професіями). З'явилися **нові рубрики**: *“Академія свідомого глядача”*, *“Театральні арабески”*, *“Театральний простір”*, *“Акторська студія”*. Зроблено акцент на розвитку особистісних якостей дітей засобами театрального мистецтва та механізми формування мистецької рефлексії.

“Літературну скриньку” замінив **підрозділ “Літературне образотворення”**. Було повністю оновлено зміст та освітні завдання підрозділу, які акцентують увагу на роботі з художнім текстом і рефлексії та передбачають форми роботи, спрямовані на виховання свідомих читачів. Для кожної вікової групи в підрозділі представлено твори класичної й сучасної дитячої літератури.

Значно розширено **компоненти структури**:

1. **“Світ художнього тексту”** (основи роботи з літературним текстом)
 - ♦ Виразне читання дорослим текстів творів з метою створення в дітей позитивного враження, забезпечення емоційного відгуку та формування читацького інтересу.
 - ♦ Запитання перед слуханням твору і після нього: *рефлексивні* (“Він любить... А ти?”, “Вона хороbra, а ти?”, “А як би ти вчинив/вчинила?”, “Чим ти міг/могла би допомогти персонажу?”); *творчі* (“Уяви, що головний персонаж збільшився/зменшився. Як це вплине на перебіг подій?”, “Якби ти був/була на місці персонажа твору, то..?”, “Якби події відбувалися в іншому місці, яким був би сюжет твору?”); *евристично-пошукові* (“Навіщо?”, “Як можна розв'язати головну проблему твору?” тощо).

**Ми не такі, як покоління попередні?
Такі! Живі, палкі, безпосередні!**

(Надіслала Ганна Казановська,
ЗДО № 1 “Дзвіночок”, м. Шостка, Сумська обл.)

- ♦ Формування в дітей навичок сприймання змісту художнього твору: слухання, розуміння, уявлення й усвідомлення.

2. "Літературно-розвивальний простір"

- ♦ Інтеграція художньої літератури з різними видами діяльності: *ігровою* (дидактичні ігри "З якої казки?", "Парні картинки"); *природничо-екологічною* (спостереження за об'єктами природи, прогулянки); *здоров'язбережувальною* (культурно-гігієнічні процедури, вправи); *соціально-побутовою* (діалоги/полілоги, присвячені професіям дорослих, транспортним засобам тощо); *художньо-продуктивним, музичним і театральним образотворенням*.
- ♦ Діяльність дітей в осередку "Бібліотека": ознайомлення із книжкою, самостійне розглядання книжок.

3. "Філософська година для дітей"

- ♦ Читання великого за обсягом твору частинами з використанням прийомів "читання із зупинками", "передбачення подій", обговоренням і обміном враженнями, починаючи з молодшої групи. Бажано робити це в один і той самий час в одному місці та з дотриманням певних ритуалів: музичний супровід під час збирання дітей на килимку, увімкнення настільної лампи, запалювання свічки тощо.

Розділ "Екопростір розвитку дитини" інтегрований і спрямовує дорослих на формування в дітей цілісного уявлення про взаємозв'язки предметного ("Що навколо мене?"), соціального ("Хто поряд зі мною?") і природного ("Дитина у світі природи") світу.

Зокрема, у **підрозділі "Соціальний світ"** пріоритетами визнано: формування медіаграмотності дітей дошкільного віку в сучасному соціумі; економічний складник життєвої компетентності дітей; працю як засіб взаємодії дітей і дорослих; розвиток самостійності та лідерських якостей особистості; правовий аспект, основою якого є формування відповідальності й усвідомлення своїх обов'язків.

Розділ "Форми організації освітнього процесу" зорієнтує практиків на сучасні підходи до освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку, якот: коло рефлексії, тематична мініатюра, квест, геокешинг, гра-стратегія та гра з вільними матеріалами, колекціонування тощо.

Розділ "Гра дитини" складається зі структурованого поданого змісту освітньої роботи: 1) вид гри; 2) завдання; 3) орієнтовна тематика. Зручними і корисними для педагогів є диференціація ігор та опис їх практичного застосування в різних вікових групах: творчі ігри (сюжетні, конструктивно-будівельні, ігри-драматизації); ігри

**Досліджуємо ми цей світ щомиті
І граємо із ним. Це й значить жити!**

(Надіслала Тетяна Павлюченко,
ЗДО №2 "Ясочка", м. Суми)

з правилами (дидактичні); ігрові вправи (кінезіологічні, на розвиток взаємодії та партнерства).

ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА ПРОГРАМИ

У варіативній частині програми є своя "родзинка" — програма **"TIP-TOP ENGLISH"**. Навчання орієнтується на розвиток комунікативних та творчих здібностей дошкільників, їхню соціалізацію.

До варіативної частини програми додано і **розділ "Експериментування та винахідництво"**, що дасть можливість творчо й активно формувати пошуково-дослідницьку компетентність дітей, що стане запорукою їхньої ефективної освітньої діяльності в майбутньому.

Розділи програми "Дитина – 2020" відповідають освітнім напрямам, які визначені в новій редакції Державного стандарту дошкільної освіти України — Базовому компоненті дошкільної освіти.

Авторський колектив програми "Дитина – 2020" сподівається, що оновлений документ буде успішно втілений у практику закладів дошкільної освіти та отримає позитивні відгуки батьків. Адже викладені в ньому ідеї — не наукові ілюзії та утопії, створені в кабінетах. Ця програма — результат копіткої праці й ретельних досліджень.

Автори готові в онлайн- чи офлайн-форматі зустрітися з практиками, роз'яснювати концептуальні стратегії програми, разом вибудувувати оптимальні рішення для суперечливих аспектів.

Ми всі працюємо в ім'я Дитини й заради щастя кожної дитини. Тож об'єднуємося і шануймо працю одне одного! ■